

Magdalena Lesińska-Staszczuk*

PRAWA KOBIEŃ W PARLAMENTARNEJ KAMPANII WYBORCZEJ W POLSCE W 2023 ROKU

Streszczenie

Cel badawczy niniejszego artykułu stanowiło zweryfikowanie, w jakim stopniu tematyka praw kobiet była zawarta w programach poszczególnych partii politycznych, biorących udział w kampanii wyborczej do parlamentu w 2023 r. w Polsce. Ocenie poddane zostały programy następujących komitetów wyborczych: KW Prawo i Sprawiedliwość (PiS), KKW Koalicja Obywatelska PO .N IPL Zieloni (KO), KKW Trzecia Droga: Polska 2050 Szymona Hołowni – Polskie Stronnictwo Ludowe (PSL), KW Nowa Lewica oraz KW Konfederacja Wolność i Niepodległość. Analiza programów poszczególnych partii oraz wypowiedzi polityków potwierdziła tezę, iż kwestia praw kobiet była stale obecna w parlamentarnej kampanii wyborczej w 2023 r. W jej weryfikacji wykorzystana została metoda porównawcza, mająca na celu zestawienie dokumentów programowych opisywanych ugrupowań i wyciągnięcie konkretnych wniosków. Głównymi tematami, w kontekście równości płci i praw kobiet, okazały się kwestie zdrowia reprodukcyjnego, m.in. procedury *in vitro*, możliwości przerywania ciąży, opieki okołoporodowej, ale także wsparcia polskich rodzin w wychowywaniu dzieci i łączeniu obowiązków rodzicielskich z zawodowymi.

Słowa kluczowe: prawa kobiet, kampania wyborcza, wybory parlamentarne w Polsce

Wstęp

Kobiety stanowią 52% ogółu polskiego społeczeństwa¹. Równocześnie, przeważając w strukturze społecznej, deklarują mniejsze zainteresowanie polityką w stosunku do mężczyźni oraz stanowią większy odsetek wśród wyborców niezdecydowanych². Tymczasem w publicznym

* Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, e-mail: m.lesińska@o2.pl, ORCID: 0000-0002-7372-8604.

¹ *Sytuacja demograficzna Polski do roku 2022*, GUS, <https://stat.gov.pl> (20.10.2023).

² E. Bendyk, S. Gutkowski, A. Materska-Sosnowska, *Siła głosu kobiet. Jak będą wybierać Polki?*, Raport Fundacji Batorego, Warszawa 2023, <https://www.batory.org.pl> (22.10.2023).

dyskursie na temat kampanii wyborczej do parlamentu w 2023 r. prze-
ważały opinie, iż to właśnie głosy kobiet mogą wpłynąć na ostateczny
wynik wyborczy³.

Kampania wyborcza jest ściśle wyodrębnionym przez normy pra-
wa etapem procedury wyborczej, w którym następuje pozyskanie, mo-
bilizacja i krystalizacja elektoratu w celu uzyskania określonego rezul-
tatu wyborczego, za pomocą wyodrębnionych środków i metod
działania, przez podmioty prawa wyborczego⁴. Kampania wyborcza
stanowi także wyodrębnione w czasie i przestrzeni fragmenty komuni-
kowania politycznego, które przyjmują specyficzną formę komplekso-
wych, zorganizowanych, profesjonalnych działań mających na celu
zdobycie maksymalnego poparcia politycznego dla podmiotów podej-
mujących te działania⁵.

Prowadzenie kampanii wyborczej możemy oceniać pod kątem jej
różnorodnego wpływu na postawy obywateli, wyróżniając trzy ich typy:
mobilizacja, aktywacja postaw istniejących oraz perswazja⁶. W kontek-
ście analizowanej kampanii zasadne wydaje się stwierdzenie, iż to wła-
śnie mobilizacja elektoratu kobiecego była jednym z głównych celów
działań prowadzonych przez poszczególne partie, przede wszystkim
w ostatnich tygodniach przed datą wyborów. Dlatego też każdy z zareje-
strowanych komitetów wyborczych zawarł w swym programie kwestie
związane z sytuacją kobiet w Polsce.

Cel badawczy niniejszego artykułu stanowiło zweryfikowanie, w ja-
kim stopniu tematyka praw kobiet była zawarta w programach poszcze-
gólnych partii politycznych biorących udział w kampanii wyborczej do
parlamentu w 2023 r. w Polsce. Ocenie poddane zostały programy na-
stępujących komitetów wyborczych⁷: KW Prawo i Sprawiedliwość
(PiS), KKW Koalicja Obywatelska PO .N IPL Zieloni (KO), KKW
Trzecia Droga: Polska 2050 Szymona Hołowni – Polskie Stronnictwo
Ludowe (PSL), KW Nowa Lewica oraz KW Konfederacja Wolność
i Niepodległość. W weryfikacji programów poszczególnych partii oraz

³ A. Pawlicka, *Kobiety zdecydują*, „Newsweek”, 2023, nr 38, s. 15.

⁴ R.K. Tabaszewski, *Instytucjonalno-prawne uwarunkowania kampanii wyborczych w Polsce. Zagadnienia wybrane [w:] Współczesne kampanie wyborcze w Polsce i na świecie*, red. P. Jakubowski, E. Kancik, Lublin 2013, s. 15.

⁵ B. Dobek-Ostrowska, *Komunikowanie polityczne i publiczne. Podręcznik akademicki*, Warszawa 2012, s. 243.

⁶ W. Rafałowski, *Kampanie parlamentarne w Polsce. Analiza programów i apeli wyborczych w perspektywie paradygmatu ekspozycji treści*, Warszawa 2023, s. 20.

⁷ Charakterystyka poszczególnych programów zostanie dokonana według kolejności zgodnej z uzyskanym wynikiem wyborczym.

wypowiedzi polityków wykorzystana została metoda porównawcza, mająca na celu zestawienie dokumentów programowych opisywanych ugrupowań i wyciągnięcie konkretnych wniosków.

Prawa kobiet w programie Prawa i Sprawiedliwości

W pierwszym z prezentowanych programów – KW Prawo i Sprawiedliwość pt. *Bezpieczna przyszłość Polaków*⁸, kwestie praw kobiet poruszane były przede wszystkim w kontekście rodziny i macierzyństwa oraz łączenia obowiązków domowych z zawodowymi. W rozdziale zatytułowanym *Wartości i zasady* możemy przeczytać o wartości życia ludzkiego: „Życie ludzkie stanowi dla nas wartość nadrzędną. Zadaniem państwa jest budowanie ładu, zapewniającego bezpieczeństwo wszystkim obywatelom. Kategorycznie odrzucamy wszelkie ideologie uprzedmiotawiające człowieka i czyniące z niego środek, zamiast traktować go jako cel i podmiot. Uważamy, że w społeczeństwie nie ma być miejsca na jakiegokolwiek akty agresji, w tym na tle politycznym, rasowym, ideologicznym czy kulturowym. Stąd wypływa nasze zobowiązanie do prowadzenia przez instytucje państwa aktywnej polityki walki z zagrożeniami zarówno w relacjach międzyludzkich, jak i międzynarodowych”⁹.

Z rozdziału dotyczącego równości dowiadujemy się: „Bez równości nie można żyć w wolnej i solidarnej wspólnotcie, zapewniającej każdemu człowiekowi godność. [...] Prawo i Sprawiedliwość prowadzi i będzie prowadzić politykę na rzecz najbardziej potrzebujących, będzie zasypywać podziały społeczne, zwalczać fałszywie pojęty elitaryzm, działać przeciwko wykluczeniu różnych grup społecznych, szczególnie zaś – dbać o odpowiednią pozycję kobiet w społeczeństwie”¹⁰.

W rozdziale traktującym o rodzinie czytamy: „Prawo i Sprawiedliwość będzie stanowczo bronić rodziny naturalnej – w tym kształcie i rozumieniu, które cechuje od wieków cywilizację zachodnią. Dzisiejszy świat propaguje wiele ideologii, których celem jest zniszczenie tej podstawowej komórki społecznej. Przeciwwstawialiśmy się tym zabiegom i będziemy dalej to czynić, jednocześnie podejmując działania na rzecz umacniania rodziny, obrony rodzicielstwa, szczególnej roli matki i szacunku dla macierzyństwa”¹¹.

⁸ *Bezpieczna przyszłość Polaków*, Prawo i Sprawiedliwość, <https://pis.org.pl> (12.10.2023).

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Ibidem*.

Kwestia dopuszczalności przerywania ciąży do 12. tygodnia, zależna wyłącznie od decyzji kobiety¹², przez PiS została uznana za niedozwoloną: „Za niedopuszczalne uznajemy zabijanie dzieci nienarodzonych, jednocześnie broniąc godności i zdrowia kobiet. Wierzymy w imperatyw ratowania życia matki w przypadku zachodzenia zgodnych z prawem przesłanek do przerywania ciąży”¹³. Wśród postulatów związanych ze zdrowiem reprodukcyjnym kobiet znalazła się natomiast kontynuacja programu bezpłatnych leków dla kobiet w ciąży¹⁴.

W odpowiedzi na liczne treści programowe skierowane do kobiet, prezentowane przez ugrupowania opozycyjne, PiS starało się również wykazać, w jaki sposób wspiera i będzie wspierać kobiety. Dlatego też dużą część programu Prawa i Sprawiedliwości stanowiło opisanie tego, czego partia dokonała przez ostatnie osiem lat rządów, w kontekście m.in. polityki społecznej. Pojawiło się omówienie takich programów, jak: *Rodzina 500+* (comiesięczne świadczenie przysługujące na każde dziecko do 18. roku życia, bez względu na dochód rodziny)¹⁵; *Dobry Start* (300 zł na wyprawkę szkolną, przyznawane co roku dla każdego ucznia), *Maluch+* (kompleksowe działanie państwa wspierające powstawanie nowych żłobków, tworzenie nowych miejsc dla dzieci w już istniejących placówkach oraz dofinansowanie pobytu dzieci w żłobku); *Mama 4+* (program minimalnej emerytury, honorujący te osoby, które podejmując się trudu wychowania licznej rodziny, musiały zrezygnować z pracy zarobkowej lub nie mogły jej podjąć)¹⁶.

Wśród postulatów przedstawionych przez PiS znalazł się także grant na pracę zdalną dla rodzica powracającego na rynek pracy (do 3-krotności minimalnego wynagrodzenia), jak również grant na pracę zdalną dla opiekuna osoby niepełnosprawnej (do wysokości 12-krotności

¹² Obecnie przerwanie ciąży jest dopuszczalne, gdy: stanowi ona zagrożenie dla życia lub zdrowia kobiety ciężarnej oraz gdy zachodzi uzasadnione podejrzenie, że ciąża powstała w wyniku czynu zabronionego. Po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 22 października 2020 r. przesłanka do wykonania zabiegu w sytuacji, gdy „badania prenatalne lub inne przesłanki medyczne wskazują na duże prawdopodobieństwo ciężkiego i nieodwracalnego upośledzenia płodu albo nieuleczalnej choroby zagrażającej jego życiu” została uznana za niezgodną z Konstytucją RP, *Planowanie rodziny, ochrona płodu ludzkiego i warunki dopuszczalności przerywania ciąży*, Trybunał Konstytucyjny, <https://www.trybunal.gov.pl> (16.10.2023).

¹³ *Bezpieczna przyszłość Polaków...*

¹⁴ Od 1 września 2020 r. bezpłatne leki przysługują kobiecie od momentu stwierdzenia ciąży.

¹⁵ Od 1 stycznia 2024 r. wysokość świadczenia wzrosła z 500 zł do 800 zł.

¹⁶ *Bezpieczna przyszłość Polaków...*

minimalnego wynagrodzenia). Ponadto zaproponowano wprowadzenie natychmiastowych alimentów, zabezpieczających środki na utrzymanie dzieci przed rozpoczęciem postępowania rozwodowego, czy poprawę przepływu informacji w sądach w sprawach dotyczących dzieci¹⁷.

Przytoczone elementy programu Prawa i Sprawiedliwości świadczą o mocnym zaangażowaniu partii w politykę prorodzinną i stwarzaniu ułatwień dla kobiet w kontekście macierzyństwa. Równocześnie partia przeciwstawiała się dostępności aborcji na życzenie kobiety oraz finansowaniu procedury *in vitro* z budżetu państwa¹⁸.

Prawa kobiet w programie Koalicji Obywatelskiej

Jeśli chodzi o program komitetu wyborczego Koalicji Obywatelskiej, został on zaprezentowany jako *100 konkretów na pierwsze 100 dni*¹⁹. Kwestie kobiet zostały w nim zawarte przede wszystkim w kontekście zdrowia reprodukcyjnego oraz łączenia obowiązków macierzyńskich z zawodowymi.

W rozdziale pt. *Kobiety* możemy znaleźć postulat legalnej aborcji do 12. tygodnia ciąży oraz likwidację klauzuli sumienia²⁰ wśród lekarzy, którzy działając w ramach usług świadczonych z Narodowego Funduszu Zdrowia, nie powinni odmówić jej wykonania. Decyzja o przerwaniu ciąży, w świetle programu KO, musi należeć do kobiety.

Ponadto w przedstawionych założeniach znalazło się zapewnienie prawa do bezpłatnego znieczulenia przy porodzie, pełny dostęp do darmowych badań prenatalnych czy „antykoncepcji awaryjnej” bez recepty. Poruszona została także kwestia pełnego finansowania programu *in vitro* z budżetu państwa: „Na finansowanie procedury *in vitro* przeznaczone

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ W 2016 r. decyzją ówczesnego ministra zdrowia w rządzie PiS rozpoczęty w 2013 r. rządowy program dofinansowywania procedury zapłodnienia *in vitro* został zakończony, T. Żółciak, *Finansowanie in vitro tylko do połowy 2016 roku. Gminy wolą naprotechnologię*, Gazeta Prawna, <https://serwisy.gazetaprawna.pl>, 21.12.2015 (23.09.2023).

¹⁹ *100 konkretów na pierwsze 100 dni rządów*, Platforma Obywatelska, <https://platforma.org> (12.10.2023).

²⁰ Powołując się na klauzulę sumienia, lekarz może nie podjąć leczenia lub odstąpić od niego, o ile brak udzielenia takiej pomocy nie stanowi dla pacjentki niebezpieczeństwa utraty życia, ciężkiego uszkodzenia ciała, ciężkiego rozstroju zdrowia oraz innego przypadku niecierpiącego zwłoki, szerzej zob. *Godna prokreacja, ciąża, poród i połóg. Prawa kobiet*, red. D. Karkowska [i in.], Warszawa 2023, s. 205.

zostanie nie mniej niż 500 mln zł – tak by pary, które chcą mieć dzieci, miały dostęp do najnowocześniejszych metod²¹.

Oprócz powyższych postulatów odnajdziemy także wsparcie kobiet wracających na rynek pracy po urodzeniu dziecka. W ramach programu *Aktywna mama* miałyby nastąpić wypłata 1500 zł miesięcznie na opiekę nad dzieckiem – tzw. babciowe. Poza tym w programie KO zaproponowano wprowadzenie bonu opiekuńczego w wysokości 50% minimalnego wynagrodzenia dla aktywnych zawodowo opiekunów osób niesamodzielnych czy waloryzację świadczenia alimentacyjnego. W części dotyczącej rodziny zawarta została również deklaracja realizacji polityki antyprzemocowej²².

Dokonując oceny programu KO, należy stwierdzić, że zawierał on w sobie sporo postulatów uznawanych za prokobiece. Wiele uwagi poświęcono w nim kwestiom związanym ze zdrowiem reprodukcyjnym kobiet, m.in. dostęp do darmowej procedury *in vitro* czy aborcji do 12. tygodnia ciąży. Ważna, w kontekście założeń programowych, była deklaracja samego przewodniczącego PO – Donalda Tuska, który stwierdził: „Nie decydowałbym się na uczestniczenie w jakiegokolwiek kampanii wyborczej, gdyby nie moje głębokie przekonanie, że to jest tak naprawdę zadanie numer jeden: przywrócić wszystkim polskim kobietom poczucie godności, bezpieczeństwa i normalności”²³.

Oprócz postulatów zawartych w programie wyborczym członkinie i członkowie KW KO zaangażowali się w różnego rodzaju akcje profrekwencyjne, mające zmobilizować kobiety do udziału w wyborach, np. *Kobiety na wybory* – kampanii edukacyjnej zachęcającej kobiety do aktywnego uczestnictwa w wyborach. Wydarzeniem mającym zachęcić sympatyków opozycji do oddania głosu, ale także podkreślającym konieczność ochrony praw kobiet, stał się *Marsz Miliona Serc*, zorganizowany przez PO 1 października 2023 r.²⁴. Podczas tego marszu wielokrotnie wybrzmiewały hasła związane z prawami kobiet oraz zachęcające do pójścia na wybory: „Chcemy Polski, w której to kobieta decyduje o swoim zdrowiu i życiu”²⁵.

²¹ *100 konkretów na pierwsze 100 dni rządów...*

²² *Ibidem*.

²³ M. Druciarek, A. Niżyńska, I. Przybysz, *Kampania wyborcza 2023 z perspektywy równości płci: prawa kobiet w dyskursie medialnym i programach komitetów wyborczych, wnioski i rekomendacje*, Instytut Spraw Publicznych, <https://www.isp.org.pl> (20.10.2023).

²⁴ *Marsz miliona serc 1 października*, Marsz miliona serc, <https://marszmiliona.serc.info/> (2.10.2023), N. Frątczak, *Dość tych ciemnych lat*, „Polityka”, 2023, nr 41, s. 14.

²⁵ Wypowiedź Rafała Trzaskowskiego podczas Marszu Miliona Serc 1 października 2023 r.

Prawa kobiet w programie Trzeciej Drogi

Postulaty Trzeciej Drogi²⁶ – wspólnego komitetu wyborczego Polski 2050 i Polskiego Stronnictwa Ludowego, zwracały uwagę na prawa kobiet będących opiekunkami osób z niepełnosprawnościami oraz innych osób zależnych, a co za tym idzie, potrzebę wprowadzenia efektywnej opieki wytchnieniowej. Ponadto wśród treści programowych znalazło się poparcie państwowego finansowania programu *in vitro*, wprowadzenie nowoczesnego standardu opieki okołoporodowej, badań prenatalnych, finansowanie antykoncepcji czy zwiększenie dostępu kobiet wiejskich do lekarzy ginekologów²⁷.

Jeśli chodzi o temat aborcji należy stwierdzić, że nie był on często przytaczany przez przedstawicieli Trzeciej Drogi. Propozycja oddania w tej kwestii głosu obywatelkom i obywatelom, którzy mieliby wypowiedzieć się w referendum w sprawie dopuszczalności przerywania ciąży, wskazuje, z jednej strony, na dość niejednoznaczne stanowisko tego komitetu. Z drugiej strony, podkreślenie potrzeby zapewnienia bezpieczeństwa polskim kobietom, poprzez ustawę przywracającą tzw. kompromis aborcyjny sprzed orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z 2020 r. ws. dopuszczalności przerywania ciąży, a następnie oddanie Polkom i Polakom głosu w tej sprawie, mogło zostać odebrane jako istotny krok w kierunku wzmocnienia roli obywateli w procesie stanowienia prawa²⁸.

Kwestiami pojawiającymi się w kontekście praw kobiet były także ułatwienia dla rodzin m.in. poprzez zwiększenie liczby miejsc w żłobkach (a tym samym aktywizację zawodową kobiet po urodzeniu dziecka), utrzymanie świadczenia 500 plus²⁹ czy płatnego, rocznego urlopu do wykorzystania na opiekę nad dziećmi lub starszymi, niesamodzielnymi członkami rodziny. Istotnym postulatem uwzględnianym przez Trzecią Drogę było stworzenie profesjonalnej opieki nad kobietami doświadczającymi przemocy seksualnej³⁰.

Warto dodać, że o prawach kobiet w imieniu Trzeciej Drogi wypowiedzieli się najczęściej jej liderzy: Władysław Kosiniak-Kamysz oraz Szymon Hołownia, ale nie tylko. *Kobiety do przodu* – to tytuł forum

²⁶ *Polska 2050*, Polska 2050, <https://polska2050.pl> (20.10.2023).

²⁷ *Program Polskiego Stronnictwa Ludowego*, Polskie Stronnictwo Ludowe, <https://www.psl.pl> (12.10.2023).

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ „Stoimy na stanowisku, że wobec rosnącej inflacji potrzebne jest podniesienie wartości tego świadczenia – jednak powinno się to odbywać w taki sposób, aby doceniać pracujących. Waloryzacją świadczenia powinny zostać objęte te rodziny, w których przynajmniej jedno z rodziców pracuje”. *Ibidem*.

³⁰ *Ibidem*.

Trzeciej Drogi, zorganizowanego 30 września 2023 r., podczas którego zaprezentowano postulaty programowe skierowane przez kobiety Trzeciej Drogi do innych kobiet³¹. W treści dokumentu znalazły się: likwidacja luki płacowej między kobietami i mężczyznami, ułatwienie powrotu do pracy młodym rodzicom, usprawienie ścigania i karania sprawców przemocy domowej, skuteczne ściąganie alimentów dla samodzielnych matek³² czy sprawa zdrowia kobiet.

Prawa kobiet w programie Nowej Lewicy

W programie wyborczym KW Nowej Lewicy³³ możemy przeczytać o wielu kwestiach związanych z prawami kobiet. Wśród konkretnych postulatów znalazły się szeroko opisane zagadnienia dotyczące zdrowia reprodukcyjnego kobiet: prawo do przerwania ciąży do 12. tygodnia według decyzji kobiety, zapewnienie dostępu do procedur medycznych i leków bez barier ideologicznych czy religijnych, likwidacja klauzuli sumienia w szpitalach i aptekach³⁴ oraz łatwiejszy dostęp do antykoncepcji (antykoncepcja awaryjna dostępna bez recepty). Ponadto podniesiono sprawę powszechnych i refundowanych badań prenatalnych dla kobiet w ciąży czy bezpłatne leki dla tej grupy³⁵. Program zawierał także postulat skorzystania z porady ginekologicznej lub urologicznej przez osobę małoletnią powyżej 15. roku życia, na podstawie wyłącznie własnej zgody, czy problem przeciwdziałania ubóstwu menstruacyjnemu poprzez zapewnienie dostępu do bezpłatnych środków higienicznych w szkołach i innych instytucjach publicznych. Wśród założeń programowych Nowej Lewicy pojawiło się również finansowanie publicznego, ogólnopanstwowego programu leczenia niepłodności, w tym przez zapłodnienie *in vitro*, gdyż zasobność portfela nie powinna decydować o możliwości powiększenia rodziny.

W dalszej części programu znajdziemy m.in. wprowadzenie programu efektywnego ściągania alimentów przez urzędy skarbowe, likwi-

³¹ Wśród uczestniczek spotkania znalazły się Joanna Mucha, Paulina Hennig-Kłoska czy Agnieszka Buczyńska. *Kobiety do przodu! Postulaty Trzeciej Drogi*, Polska 2050, <https://polska2050.pl> (12.10.2023).

³² Wśród osób niepłacących alimentów 95% stanowią mężczyźni. *Ibidem*.

³³ *Program wyborczy KW Nowa Lewica*, Nowa Lewica, <https://klub-lewica.org.pl> (20.09.2023).

³⁴ Odmowa wydania środków antykoncepcyjnych w aptekach poprzez powoływanie się na tzw. klauzulę sumienia stanowi nielegalne ograniczenie praw pacjenta do świadczeń zdrowotnych.

³⁵ *Ibidem*.

dadę funduszu alimentacyjnego i przeniesienie gwarancji wypłaty zasądzonych alimentów na państwo. Zwrócono także uwagę na wprowadzenie mechanizmu alimentów natychmiastowych – „sądy będą wydawały decyzje o zabezpieczeniu obowiązku alimentacyjnego na początku postępowań, aby w często przedłużających się sprawach nie pozbawiać dziecka środków niezbędnych do godnego życia”³⁶. Wśród propozycji ugrupowania znajdziemy także postulat skuteczniejszej ochrony ofiar przemocy seksualnej (propozycja dotyczyła zmiany w kodeksie karnym definicji gwałtu). Istotne było również poparcie dla programu 500+, corocznej waloryzacji o wskaźnik inflacji wszystkich świadczeń na rzecz rodziny, zwiększenia liczby miejsc w żłobkach czy korzystniejszej renty wdowiej.

W rozdziale dotyczącym zagadnień związanych z zatrudnieniem eksponowano problem przeciwdziałania dyskryminacji płacowej, prawo pracowników do informacji o luce płacowej w ich zakładzie pracy oraz zapewnienie skuteczności procedur i narzędzi antymobbingowych, a także program opieki wytchnieniowej dla opiekunów osób z niepełnościami³⁷. Na dowód tego, że prawa kobiet stanowią istotną część treści programowych Nowej Lewicy, partia zorganizowała odrębne konwencje dedykowane kobietom: 24 czerwca 2023 r. – *Bezpieczna Pol(s)ka* i 30 września 2023 r. – *Siła kobiet*, podczas których przedstawiano postulaty skierowane w sposób szczególny do kobiet³⁸.

Prawa kobiet w programie Konfederacji

W programie komitetu wyborczego Konfederacji pt. *Konstytucja wolności, program wyborczy 2023, Konfederacja Wolność i Niepodległość*³⁹ nie znajdziemy wielu kwestii odnoszących się do kobiet. Jednak stosunek partii do spraw związanych z kobietami można wywnioskować także z wypowiedzi poszczególnych kandydatów i kandydatek startujących w wyborach. Z wypowiedzi jednego z głównych kandydatów ugrupowania – Janusza Korwina Mikke, mogliśmy dowiedzieć się m.in., że kobiety są głupsze od mężczyzn i nie powinny w ogóle głosować w wyborach⁴⁰, co czyniło z Konfederacji partię zdecydowanie antykobiecą.

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ *Siła kobiet – konwencja Lewicy*, Nowa Lewica, <https://lewica.org.pl> (12.10.2023).

³⁹ *Konstytucja wolności, program wyborczy 2023*, Konfederacja, <https://www.konfederacja.pl> (09.10.2023).

⁴⁰ J. Korwin-Mikke, *Kobiety są mniej inteligentne od mężczyzn*, Youtube – Polskie Radio (Jedynka), <https://www.youtube.com> (28.10.2023).

Nieco lepiej wypadły deklaracje wypowiedziane podczas konwencji partii 23 września 2023 r., skierowane szczególnie w stronę przedsiębiorczyń, tj. uwolnienie energii przedsiębiorczych Polek, chęć niskich i prostych podatków czy ochrona kobiet przed bezprawnym ZUS. Wśród postulatów ugrupowania znalazła się także większa ochrona kobiet podczas porodów, lepsza opieka okołoporodowa czy zapewnienie bezpieczeństwa na polskich ulicach. W trakcie konwencji zaprezentowana została także działalność fundacji Kobiety Wolności i Niepodległości, wspierającej kobiety rodzące, organizującej opiekę wychnieniową dla matek dzieci z niepełnosprawnościami, wspierającej hospicja perinatalne i domy dziecka oraz profilaktykę zdrowotną⁴¹.

Jeśli chodzi natomiast o kwestię aborcji, stanowisko partii w tej sprawie mogliśmy poznać dzięki wypowiedziom jej przedstawicieli, m.in. Michała Wawra, wypowiadającego się na temat zaostżenia obecnie obowiązujących przepisów: „Jesteśmy zwolennikami usunięcia przesłanki z gwałtu. Dziecko, które powstało w efekcie gwałtu, który jest straszliwą zbrodnią i powinien być ścigany z całą mocą, nie jest niczemu winne”⁴². O zakazie aborcji w swych wypowiedziach mówili także inni przedstawiciele partii: Ewa Zajączkowska-Hernik⁴³ czy Sławomir Mentzen⁴⁴.

Zakończenie

Należy zauważyć, że przez ok. 20 lat po przełomie 1989 r. kwestia równości płci była lekceważona w sferze publicznej, traktowana jako temat zastępczy i abstrakcyjny, interesujący tylko nieliczne w Polsce feministki. Owe feministki zestawiane były z tzw. normalnymi kobietami, które – zajęte swoim prawdziwym życiem – nie miały czasu interesować się prawami kobiet. Temat ten na szerszą skalę przeniknął do mediów, a tym samym do opinii publicznej, w dużej mierze za sprawą starań Polski o członkostwo w UE, nakładającej na państwa członkowskie wymogi dotyczące regulacji prawnych przeciwdziałających dyskryminacji⁴⁵.

⁴¹ *Kobiety Wolności i Niepodległości*, Kobiety Wolności, <https://kobietywolnosc.pl/> (20.10.2023).

⁴² D. Wantuch, *Konfederacja o aborcji: „Jesteśmy zwolennikami usunięcia przesłanki z gwałtu”*, Wysokie Obcasy, <https://www.wysokieobcasy.pl>, 18.09.2023 (02.10.2023).

⁴³ *Czas Decyzji: DEBATA. Pytania o aborcję, aferę wizową i polsko-ukraińskie napięcia*, TVN24, <https://tvn24.pl> (17.10.2023).

⁴⁴ J. Dobrosz-Oracz, *Mentzen chce karać za aborcję, jak zdobędzie władzę*, Gazeta Wyborcza, <https://wyborcza.pl>, 23.03.2023 (28.09.2023).

⁴⁵ A. Graff, *Świat bez kobiet. Płeć w polskim życiu publicznym*, Warszawa 2021, s. 301.

Analiza programów partii politycznych oraz wypowiedzi polityków, pod kątem zawarcia w nich kwestii dotyczących kobiet, potwierdziła, że był to temat stale obecny w kampanii wyborczej do parlamentu w 2023 r. Zaprezentowane w niniejszym artykule zestawienie uwidacznia charakterystyczne tendencje zawarte w programach poszczególnych partii.

Po pierwsze, głównymi tematami, w kontekście równości płci i praw kobiet, okazały się kwestie zdrowia reprodukcyjnego i prawa do przerywania ciąży, co w dużej mierze było konsekwencją debaty publicznej toczącej się w Polsce po wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 22 października 2020 roku⁴⁶. Postulat legalnej i bezpiecznej aborcji do 12. tygodnia znalazł się w programach Koalicji Obywatelskiej i Nowej Lewicy, zaś przeciwko takiemu rozwiązaniu były PiS oraz Konfederacja. W kontekście tego tematu pojawiła się likwidacja klauzuli sumienia wśród lekarzy, postulowana przez KO i Lewicę oraz wśród farmaceutów (Lewica). Trzecia Droga zaś opowiadała się za przywróceniem kompromisu aborcyjnego sprzed wyroku TK z 22 października 2020 r., a następnie zorganizowaniem referendum w tej sprawie. Finansowanie procedury *in vitro* z budżetu państwa poparły KO, Lewica i Trzecia Droga, zaś PiS było temu przeciwnie. Wsparcie kobiet w ciąży i zwiększenie nakładów na opiekę okołoporodową było popierane przez każdą z partii.

Po drugie, niemal wszystkie partie, bez względu na przyjmowaną ideologię, uznały istotną rolę państwa we wspieraniu polskich rodzin w wychowywaniu dzieci i łączeniu obowiązków rodzicielskich z wykonywaniem pracy zawodowej. Potwierdzenie tych deklaracji znalazło się wśród postulatów zwiększenia liczby miejsc opieki nad dziećmi, szczególnie tymi najmłodszymi, a także dostosowania czasu pracy do indywidualnych potrzeb rodziców. Ponadto w dokumentach programowych poszczególnych ugrupowań znalazły się także: likwidacja luki płacowej między kobietami i mężczyznami, usprawnienie ścigania i karania sprawców przemocy domowej oraz skuteczność ściągania alimentów.

Analiza programów poszczególnych partii politycznych uwidacznia szereg propozycji skierowanych do kobiet, zmierzających do polepszenia ich sytuacji, rozumianych jednak w dwóch różnych nurtach: konserwatywnym (kobieta jako strażniczka tradycyjnej rodziny) i liberalnym (kobieta dokonująca wyboru w kwestiach antykoncepcji, aborcji, procedury *in vitro*). Wśród partii opozycyjnych, tj. Koalicji Obywatelskiej, Nowej Lewicy i Trzeciej Drogi znalazły się postulaty mające wpłynąć na zmianę sytuacji kobiet w Polsce (np. refundacja z budżetu państwa *in vitro* czy badań prenatalnych).

⁴⁶ M. Druciarek, A. Niżyńska, I. Przybysz, *op.cit.*, s. 14.

Prawo i Sprawiedliwość skupiło się na podkreśleniu roli dotychczasowych programów wspierających rodziny, zrealizowanych w ciągu ostatnich 8 lat rządów, sprzeciwiając się np. aborcji, antykoncepcji awaryjnej czy finansowaniu zapłodnienia *in vitro* z budżetu państwa. Postulaty Konfederacji skierowane do kobiet dotyczyły głównie praw dla przedsiębiorczyń i niższych podatków, a zatem były przeznaczone dla osób aktywnych zawodowo⁴⁷.

Parlamentarna kampania wyborcza w 2023 r. różniła się od wszystkich poprzednich tym, że temat kobiet był w niej obecny bardzo intensywnie. Programy partii biorących udział w wyborach w dużym stopniu starały się odpowiadać oczekiwaniom kobiet, zarówno deklarujących poparcie dla kontynuacji polityki Prawa i Sprawiedliwości, jak i popierających opozycję żądającą konkretnych zmian. Każda z tych kobiet, bez względu na to, kogo poparła, powinna mieć szansę na godne życie i wybór, jak chce je przeżyć.

Bibliografia

- 100 konkretów na pierwsze 100 dni rządów*, Platforma Obywatelska, <https://platforma.org> (12.10.2023).
- Bendyk E., Gutkowski S., Materska-Sosnowska A., *Siła głosu kobiet. Jak będą wybierać Polki?*, Raport Fundacji Batorego, Warszawa 2023, <https://www.batory.org.pl> (22.10.2023).
- Bezpieczna przyszłość Polaków*, Prawo i Sprawiedliwość, <https://pis.org.pl> (12.10.2023).
- Czas Decyzji: DEBATA. Pytania o aborcję, aferę wizową i polsko-ukraińskie napięcia*, TVN24, <https://tvn24.pl> (17.10.2023).
- Dobek-Ostrowska B., *Komunikowanie polityczne i publiczne. Podręcznik akademicki*, Warszawa 2012.
- Dobrosz-Oracz J., *Mentzen chce karać za aborcję, jak zdobędzie władzę*, Gazeta Wyborcza, <https://wyborcza.pl>, 23.03.2023 (28.09.2023).
- Druciarek M., Niżyńska A., Przybysz I., *Kampania wyborcza 2023 z perspektywy równości płci: prawa kobiet w dyskursie medialnym i programach komitetów wyborczych, wnioski i rekomendacje*, Instytut Spraw Publicznych, <https://www.isp.org.pl> (20.10.2023).
- Frączak N., *Dość tych ciemnych lat*, „Polityka”, 2023, nr 41.
- Godna prokreacja, ciąża, poród i połóg. Prawa kobiet*, red. D. Karkowska [i in.], Warszawa 2023.
- Graff A., *Świat bez kobiet. Płeć w polskim życiu publicznym*, Warszawa 2021.
- Kobiety do przodu! Postulaty Trzeciej Drogi, Polska 2050*, <https://polska2050.pl> (12.10.2023).
- Kobiety Wolności i Niepodległości*, Kobiety Wolności, <https://kobietywolnosci.pl/> (20.10.2023)

⁴⁷ *Ibidem*, s. 1–3.

- Korwin-Mikke J., *Kobiety są mniej inteligentne od mężczyzn*, Youtube – Polskie Radio (Jedynka), <https://www.youtube.com> (28.10.2023).
- Konstytucja Wolności, program wyborczy 2023*, Konfederacja, <https://www.konfederacja.pl> (09.10.2023).
- Marsz miliona serc 1 października*, Marsz Miliona Serc, <https://marszmilionaserc.info/> (2.10.2023).
- Pawlicka A., *Kobiety zdecydują*, „Newsweek”, 2023, nr 38.
- Planowanie rodziny, ochrona płodu ludzkiego i warunki dopuszczalności przerywania ciąży*, Trybunał Konstytucyjny, <https://www.trybunał.gov.pl> (16.10.2023).
- Program Polskiego Stronnictwa Ludowego*, Polskie Stronnictwo Ludowe, <https://www.psl.pl> (12.10.2023).
- Program wyborczy KW Nowa Lewica*, Nowa Lewica, <https://klub-lewica.org.pl> (20.09.2023).
- Rafałowski W., *Kampanie parlamentarne w Polsce. Analiza programów i apeli wyborczych w perspektywie paradygmatu ekspozycji treści*, Warszawa 2023.
- Sila kobiet – konwencja Lewicy*, Nowa Lewica, <https://lewica.org.pl> (12.10.2023).
- Sytuacja demograficzna Polski do roku 2022*, GUS, <https://stat.gov.pl> (20.10.2023).
- Tabaszewski R.K., *Instytucjonalno-prawne uwarunkowania kampanii wyborczych w Polsce. Zagadnienia wybrane [w:] Współczesne kampanie wyborcze w Polsce i na świecie*, red. P. Jakubowski, E. Kancik, Lublin 2013.
- Wantuch D., *Konfederacja o aborcji: „Jesteśmy zwolennikami usunięcia przesłanki z gwałtu”*, Wysokie Obcasy, <https://www.wysokieobcasy.pl>, 18.09.2023 (2.10.2023).

Women`s rights in parliamentary election campaign in 2023 in Poland

Abstract

The aim of this article is to analyze the programs of political parties that crossed the electoral threshold and entered parliament in 2023, in the context of women's rights. The programs of the following electoral committees were assessed (in order according to the obtained results): KW Prawo i Sprawiedliwość (PiS), KKW Koalicja Obywatelska PO .N IPL Zieloni. (KO), KKW Trzecia Droga: Polska 2050 Szymona Hołowni – Polskie Stronnictwo Ludowe (PSL), KW Nowa Lewica, KW Konfederacja Wolność i Niepodległość. The analysis of the programs of individual parties and politicians` statements confirmed the thesis that the issue of women`s rights was constantly present in the parliamentary election campaign in 2023. The main topics in the context of gender equality and women's rights turned out to be reproductive health issues, including: in vitro procedures, the possibility of terminating pregnancy, perinatal care, but also support for Polish families in raising children and combining parental and professional responsibilities.

Keywords: Women`s rights, elections campaign, parliamentary elections in Poland